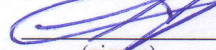

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Відокремлений структурний підрозділ
«Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника коледжу
з навчально-методичної роботи

(підпис) Галина ДАНИЛІНА
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

« 30 » 08 2024 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства»
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 073 «Менеджмент»
(код та назва спеціальності)

освітнього ступеня бакалавр

Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів освіти денної форми навчання з навчальної дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства»,
(назва навчальної дисципліни)
складені на основі навчальної програми, затвердженої «30» 08 2024 р.
та навчального плану НБ/П/20/03.12-073/24
затвердженого «30» 05 2024 р.

Укладач: викладач, к.е.н., спеціаліст вищої категорії Іщенко Людмила Федорівна
(посада, наук. ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Методичні вказівки до проведення практичних занять
обговорено на засіданні циклової комісії
менеджменту, логістики та транспортної інфраструктури
(повна назва циклової комісії)

Протокол № 13
від «27» 08 2024 р.

Голова циклової комісії
Надія СМІРНОВА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ПОГОДЖЕНО

Завідувач

навчально-методичного кабінету

Марина КОЛЬЧАК
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

«27» 08 2024 р.

1 Вступ

Дані методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства».

Метою їх є надання допомоги здобувачам освіти у вивченні теоретичних аспектів організації та підрахунку ефективності елементів виробничо-господарської діяльності підприємства в умовах обмеженості ресурсів.

Вивчення курсу «Організація та планування діяльності підприємства» має на меті забезпечити підготовку здобувачів освіти для майбутньої самостійної практичної роботи на основі опанування наукових підходів до вирішення економічних проблем розвитку виробничо-господарської діяльності підприємства.

Предметом курсу є вивчення методології та інструментарію аналізу економічних показників діяльності підприємства.

Методичні вказівки складені відповідно до робочої програми курсу і відтворюють її архітектуру.

2 Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Семестр	
1	2	3	4	
4 семестр				
Розділ 1 Основи економічної діяльності підприємства				
1.1	Теоретичні основи дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства»	2	4	
1.2	Основи фонди підприємства	2		
1.3	Оборотні кошти підприємства	2		
	Всього за розділом 1	6		
Розділ 2 Ефективність роботи підприємства				
2.1	Трудові ресурси підприємства і їх використання	2		
2.2	Витрати виробництва і собівартість продукції	2		
2.3	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства	2		
	Всього за розділом 2	6		
Розділ 3 Планування діяльності підприємства				
3.1	Сутність планування діяльності підприємства	2		
3.2	Планування операційної діяльності підприємства	2		
3.3	Планування інвестиційної діяльності підприємства	1		
	Всього за розділом 3	5		
Всього за 4 семестр		17		
Всього за навчальною дисципліною		17		

4 Практичні заняття

Розділ 1. «Основи економічної діяльності підприємства»

Практичне заняття № 1.1

Тема роботи: «Теоретичні основи дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства»

Мета роботи: з'ясувати роль підприємства у економічній системі; розглянути правову базу підприємницької діяльності в Україні, види підприємств в Україні

План

1. Розглянути поняття, цілі і напрями діяльності підприємства
2. Визначити правові основи функціонування підприємств
3. Сформулювати уявлення щодо класифікації та структури підприємства
4. Надати характеристику добровільним та інституційним об'єднанням підприємств

Питання для обговорення:

1. Надайте визначення поняттю «підприємство».
2. Назвіть та охарактеризуйте синоніми поняття «підприємство».
3. Що таке місія підприємства?
4. Яким вимогам повинні відповідати цілі підприємства?
5. Назвіть та охарактеризуйте напрями діяльності підприємства.
6. Яким нормативно-правовим актом регулюється діяльність підприємств в Україні? Які його основні положення?
7. За яких умов відбувається створення підприємства?
8. Назвіть загальні принципи управління підприємством і права трудового колективу.
9. Як відбувається формування і використання майна підприємства?
10. Яке призначення статуту підприємства?
11. Які функції виконує колективний договір підприємства?
12. За якими ознаками класифікують підприємства?
13. Назвіть та розкрийте зміст основних класифікаційних груп підприємств.
14. Чим є структура підприємства?
15. Назвіть та охарактеризуйте основні види структур підприємства.
16. Що таке виробнича структура підприємства? З чого вона складається і що впливає на її побудову?
17. З яких елементів складається загальна структура підприємства?
18. Назвіть та охарактеризуйте види добровільних об'єднань підприємств.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Особливості приватизації в Україні»
2. «Підприємства державного сектору в Україні»
3. «Який бізнес я хочу створити?»
4. «Особливості казенного підприємства»
5. «Чим відрізняється бізнес від підприємництва?»

Практичне заняття № 1.2

Тема роботи: «Основні фонди підприємства»

Мета роботи: з'ясувати роль та місце основних фондів у виробничо-господарській діяльності підприємства, розглянути показники відтворення і використання основних фондів

План

1. Розглянути класифікацію, структуру і методи оцінки основних фондів підприємства
2. Сформулювати уявлення відносно спрацювання, амортизації та відтворення основних фондів
3. З'ясувати призначення показників ефективності відтворення та використання основних фондів

Питання для обговорення:

1. Назвіть, надайте характеристику та розкрийте взаємозв'язок засобів виробництва і виробничих фондів.
2. Розкрийте видову класифікацію основних фондів підприємства.
3. Який склад груп основних фондів підприємства?
4. Які умови впливають на формування технологічної структури підприємства?
5. Назвіть та охарактеризуйте види вартісної оцінки основних фондів підприємства.
6. Які особливості фізичного і економічного спрацювання основних фондів?
7. Назвіть та охарактеризуйте види фізичного спрацювання і техніко-економічного старіння засобів праці та форми їх усунення.
8. Що таке амортизація основних фондів?
9. Як розраховується амортизація основних фондів?
10. Які особливості методів нарахування амортизації?
11. Назвіть особливості та види розширеного відтворення основних фондів
12. На основі яких показників відбувається визначення ефективності використання основних фондів?
13. Які особливості інтенсивного і екстенсивного оновлення основних фондів?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Чи можна організувати підприємство без основних фондів?»
2. «Склад основних фондів транспортного підприємства»
3. «Склад основних фондів інформаційно-технологічного центру»
4. «Моральне спрацювання основних фондів»
5. «Особливості розширеного відтворення основних фондів»
6. «Інтенсивне чи екстенсивне відтворення основних фондів?»

Задачі

1. Первісна вартість основних фондів за відрахуванням зносу 1 900 грн.. Знос основних фондів на початок року склав 20%. За рік в експлуатацію введені нові основні фонди на суму 800 грн. Середньорічна норма амортизаційних відрахувань 10%, в тому числі на капітальний ремонт і модернізацію 6%. Визначити вартість основних фондів на кінець року, первинну і залишкову вартість основних фондів.

2. Вартість основних фондів на початок року становила 49 000 грн., на кінець 55 000 грн. У звітному році введено основних фондів на суму 5 350 тис. грн., виведено – 350 тис. грн.. Визначити коефіцієнт оновлення, вибуття і приріст основних фондів на підприємстві.

3. Визначити фондівдачу, фондомісткість і рентабельність основних виробничих фондів підприємства та зробіть висновки при умові:

Показники	2011	2012
Виробництво, тис.т.		
Алюмінію	50	50,5
Суліми	15	15,1
Вартість ОВФ, тис. грн..	44 000	43 950
Собівартість продукції, грн./т.		
Алюмінію	500	500,5
Суліми	550	549
Ціна товарної продукції, грн./т.		
Алюмінію	650	651
Суліми	709	710

4. Вартість і амортизаційні відрахування підприємства характеризуються даними:

Групи основних фондів	Вартість ОВФ, млн. грн..	Сума амортизації
Будівлі і споруди	22,5	9,5
Робочі машини і обладнання	42,8	20,4
Силові машини і обладнання	11,2	4
Транспортні засоби	19,2	8,2
Інструмент і інвентар	12,1	1,4
Інші основні фонди	14,8	3

Визначити ступінь фізичного спрацювання основних фондів по кожній групі обладнання і по підприємству в цілому.

5. Вартість і нормативний строк окремої групи обладнання підприємства становлять 480 млн. грн. і 10 років. Визначити норму амортизації, суму амортизаційних відрахувань через 3 роки, а також залишкову вартість основних фондів.

Практичне заняття № 1.3

Тема роботи: «Оборотні кошти підприємства»

Мета роботи: визначити місце та роль оборотних коштів у виробничій діяльності підприємства, з'ясувати особливості їх нормування, розглянути показники ефективності використання оборотних коштів підприємства

План

1. Розглянути загальну характеристику оборотних коштів підприємства та визначити особливості їх нормування
2. Сформувати уявлення відносно сутності і значення показників ефективності використання оборотних коштів підприємства

Питання для обговорення:

1. Надайте визначення поняттю «оборотні кошти».
2. Який елементний склад оборотних коштів підприємства?
3. Яка структура оборотних коштів підприємства?
4. Яке призначення нормування оборотних коштів підприємства?
5. Які оборотні кошти відносять до нормованих, а які до ненормованих? Чому?
6. Які методи використовуються для нормування оборотних коштів?
7. Як визначити норматив оборотних коштів у виробничих запасах? З яких елементів він складається?
8. Чим характеризується ефективність використання оборотних коштів підприємства?
9. Які показники визначають ефективність використання оборотних коштів підприємства? Як їх

розраховують і яка їх сутність?

10. Назвіть та охарактеризуйте способи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Чи можна організувати підприємство без оборотних коштів?»
2. «Для чого необхідний запас оборотних коштів на підприємстві?»
3. «Особливості оборотних коштів транспортного підприємства»
4. «Паралель між показниками визначення ефективності основних фондів і оборотних коштів»
5. «Як підвищити ефективність використання оборотних коштів підприємства?»

Задачі

1. Вартість металів та деталей, які використовуються підприємством в плановому році, дорівнює 10 000 грн. Час перебування їх на шляху до підприємства 10 днів, на підготовку до виробництва – 4 дні. Інтервал постачання 130 днів обчислити норму запасу матеріалів у днях та необхідний обсяг оборотних коштів підприємства.

2. Виробнича собівартість виробу за планової калькуляції – 380 грн. Витрати на сировину, основні матеріали і покупні напівфабрикати – 60%. Тривалість виробничого циклу виготовлення виробу – 28 календарних днів. Річний випуск виробів – 5,5 тис. шт.. Норматив наявної готової продукції – 5 днів.

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві і в наявній готовій продукції.

3. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві та у залишках готової продукції по виробам, якщо:

Вироби	Річний обсяг виробництва, т.	Собівартість, грн/т.	Тривалість циклу виробництва, дні	Квн.	Норма запасу готової продукції на складі
Прокат	10 593	149,8	20	0,6	2
Чавун	5 871	87,7	17	0,7	3
Кокс	5 409	53,2	13	0,5	1

4. Витрати матеріалів у плановому році – 205 000 грн. Інтервал постачання – 15 днів. Час знаходження матеріалів у дорозі і час документообігу відповідно 13 та 5 днів.

Тривалість підготовчих операцій – 5 днів. Визначити норму запасу та норматив обігових коштів у виробничих запасах.

5. В минулому році обсяг реалізації продукції в оптових цінах склав 1290 тис. грн., за звітним обсяг реалізованої продукції збільшився на 4,5 %. Середньорічний залишок оборотних коштів минулого року у сумі становив 107,5 тис. грн. У звітному періоді 360 днів. Визначити:

- а) коефіцієнти оборотності за минулий і звітний періоди;
- б) тривалість одного обороту за минулий і звітний роки;
- в) абсолютне та відносне вивільнення (залучення) оборотних коштів за рахунок зміни їх оборотності.

РОЗДІЛ 2. «ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА»

Практичне заняття № 2.1

Тема роботи: «Трудові ресурси підприємства і їх використання»

Мета роботи: сформулювати уявлення щодо ролі трудових ресурсів підприємства у виробничому процесі та методики підрахунку їх чисельності, визначити роль продуктивності праці та заробітної плати в процесі підвищення прибутковості підприємства

План

1. Розглянути поняття, класифікацію і структуру персоналу
2. Ознайомитися з методикою визначення чисельності окремих категорій працівників
3. Надати характеристику кадровій політиці і системі управління персоналом
4. З'ясувати сутність та методику розрахунку продуктивності праці персоналу
5. Сформулювати уявлення відносно форм та систем оплати праці
6. Ознайомитися з видами доплат і надбавок до заробітної плати

Питання для обговорення:

1. Яка відмінність трудових ресурсів і персоналу підприємства?
2. На які групи поділяється персонал підприємства? Надайте їм характеристику.
3. Чим відрізняється професія і спеціальність?
4. Назвіть та охарактеризуйте групи працівників за рівнем кваліфікації.
5. Що таке кваліфікація?
6. Які фактори впливають на формування структур персоналу?
7. Чим є явочна, облікова і середньооблікова чисельність персоналу?
8. Як розрахувати резерв персоналу?
9. З якою метою проводиться планування трудових ресурсів підприємства?
10. Як розрахувати різні чисельності персоналу?
11. Яка мета кадрової політики підприємства?
12. За рахунок чого досягається кінцева мета кадрової політики підприємства?
13. Що таке система управління персоналом?
14. Назвіть та охарактеризуйте джерела набору персоналу.
15. Що таке продуктивність праці?
16. Від чого залежить рівень продуктивності праці?
17. В яких показниках вимірюється рівень продуктивності праці? Надайте їм характеристику.
18. Яка відмінність виробітку від трудомісткості?
19. Назвіть та надайте характеристику чинникам зростання продуктивності праці.
20. Що таке оплата праці?
21. Які відмінності основної і додаткової заробітної плати?
22. Яке призначення тарифно-кваліфікаційного довідника?
23. Охарактеризуйте елементи тарифно-кваліфікаційного довідника.
24. Які особливості відрядної і почасової форми заробітної плати?
25. Назвіть та охарактеризуйте особливості систем оплати праці.
26. За які роботи передбачено доплати до заробітної плати?
27. За що передбачаються надбавки до заробітної плати?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Оптимізація чисельності працівників підприємства»
2. «Я обираю професію чи спеціальність?»
3. «Який тип кадрової політики краще використовувати?»
5. «Як підвищити продуктивність праці?»

5. «Особливості оплати праці керівників»
6. «Переваги і недоліки акордної оплати праці»

Задачі

1. Визначити планову чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства на наступний рік, якщо базова чисельність працівників становить 5 100 чол., плановий темп зростання обсягу виробництва 20%, а суму змінювання чисельності за по факторним розрахунком можливого зростання продуктивності праці – 7 чол.

2. Трудомісткість виробничої програми підприємства становить 12 млн. нормо-годин, розрахунковий ефективний фонд робочого часу працівника 1 837 годин, очікуваний коефіцієнт виконання норм (Квн) 1,2. Визначити чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства.

3. На підприємстві 200 одиниць устаткування. У наступному році їх кількість збільшиться на 15%. Слюсар обслуговує 15 одиниць, а в наступному році норма обслуговування збільшиться на 10%. Підприємство працює у дві зміни, $f=5\%$. Обчислити необхідну кількість чергових слюсарів.

4. В механічному цеху діє 34 верстати. Цех функціонує у 3 зміни. Норма обслуговування для налагоджувальника 8 одиниць обладнання. Номінальний фонд часу роботи одного робітника – 260 днів, чергові і додаткові відпустки – 28 днів, невиходи – 3 дні. Розрахувати потребу у налагоджувальниках.

5. На підприємстві базова чисельність працівників становить 126 000 чол. Обсяг продукції за планом зріс на 17%. Підприємство перейшло на автоматичний режим, зумовивши при цьому зменшення чисельності працівників на 352 чол. Визначити планову чисельність працівників підприємства на наступний рік.

6. Обчислити відсоток зростання продуктивності праці, якщо відомо, що в минулому році завод виготовив продукції на суму 21 млн. грн. У наступному році випуск продукції повинен збільшитися на 7%. Кількість працівників у минулому році була 2 300 чол., а в наступному зменшиться на 50 чол.

7. Трудомісткість виробничої програми підприємства 4 млн. нормо-годин. Використання виявлених резервів забезпечить економію робочого часу в кількості 370 тис. нормо-годин. Визначити відсоток зниження трудомісткості і зростання продуктивності праці.

8. На підприємстві в базовому періоді чисельність працівників становила 5 200 чол., обсяги виробництва у плановому періоді збільшиться на 40%.

Розрахувати вихідну чисельність промислово-виробничого персоналу при умові збереження базового рівня виробітку на одного працівника.

9. Обчислити заробітну плату робітника-налагоджувальника, який обслуговує 10 верстатів, якщо відомо, що його погодинна ставка дорівнює 14,5 грн, а кількість відпрацьованих годин за місяць складає 170, середній Квн – 1,5.

10. У цеху підприємства працює група робітників, які зайняті на ремонтних роботах., їх годинна тарифна ставка складає 7 грн., за місяць ними відпрацьовано 1 500 годин. За результатами їх роботи їм надається 20% премії. Обчислити їх місячний фонд заробітної плати.

11. Місячний оклад працівника фірми – 1 500 грн. Розрахувати його заробітну плату за поточний рік, якщо з 23 за графіком він відпрацював 20, 2 дні хворів, 1 день – відпустка. Розмір премії – 28% від окладу.

12. Тарифний фонд оплати праці – 600 тис. грн. Крім того, передбачено ряд доплат:
- за роботу в нічний час – 1,8 тис. грн.;
- за керівництво бригадою – 1,2 тис. грн.;
- чергові відпустки – 44 тис. грн.;
- виконання державних замовлень – 1,1 тис. грн.
Визначити, годинний, денний і річний фонд оплати праці по підприємству.

Практичне заняття № 2.2

Тема роботи: «Витрати виробництва і собівартість продукції»

Мета роботи: з'ясувати вплив витрат та цін реалізації на розмір прибутковості підприємства

План

1. Розглянути загальну характеристику витрат на продукцію
2. З'ясувати склад сукупних витрат та собівартості продукції
3. Сформулювати уявлення щодо сутності, видів та методів встановлення цін на продукцію

Питання для обговорення:

1. Надайте визначення поняттю «собівартість продукції».
2. Які витрати включають до собівартості продукції?
3. Які витрати не мають прямого зв'язку з виробництвом?
4. Що таке загальні витрати, витрати на одиницю продукції, граничні витрати?
5. Які особливості прямих і непрямих витрат?
6. Надайте характеристику постійним і змінним витратам.
7. Що таке кошторис виробництва?
8. Які витрати включають у кошторис виробництва?
9. Що таке собівартість валової, товарної і реалізованої продукції? Який механізм їх розрахунку?
10. Надайте визначення поняттю «ціна».
11. Який зміст функцій ціни?
12. Назвіть та охарактеризуйте види цін.
13. Який механізм формування ціни?
14. Назвіть та охарактеризуйте методи ціноутворення.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Значення собівартості для формування ціни на продукцію, роботи, послуги підприємства»
2. «Особливості демпінгових цін»

Задачі

1. На підприємстві виготовляється чотири види продукції. Собівартість першої – 350 грн., другої – 700 грн., третьої – 550 грн., четвертої – 480 грн. За рік виготовлено: першої – 1 000 шт., другої – 1 350 шт., третьої – 1 840 шт., четвертої – 1580 шт. Визначити собівартість всієї виготовленої продукції за рік.

2. Обсяг товарної продукції у плановому році становив 10 200 грн., а витрати на одиницю продукції – 0,8 грн. У плановому році передбачено збільшити обсяг виробництва на 10%.

Внаслідок впровадження нової техніки буде зекономлено 138 000 грн. Умовно-постійні витрати у минулому році склали 2 500 грн., у зв'язку зі зростанням обсягу виробництва вони зменшилися на 10 грн.

Визначити:

- а) економію умовно-постійних витрат внаслідок зростання обсягу виробництва;
- б) собівартість товарної продукції.

3. Середньорічне виробництво продукції на одного працівника підприємства за звітний період дорівнює 40 т. За планом передбачено збільшити його на 12%. Середньомісячна заробітна плата робітника за звітний період дорівнює 920 грн. За планом передбачено збільшити її на 10%. Питома вага заробітної плати в плановій собівартості – 24%. Обчислити зниження собівартості продукції за рахунок прискорення темпів зростання продуктивності праці порівняно із зростанням заробітної плати.

4. На підприємстві за рік виготовлено товарної продукції на суму 184 тис. грн., а залишки цієї продукції на початок і кінець розрахункового періоду склали відповідно 300 і 348 тис. грн., а відвантаженої без зміни її власника відповідно 200 і 250 тис. грн. Обчислити собівартість реалізованої продукції.

5. Загальнозаводська собівартість верстату 5 тис. грн. Витрати по реалізації за рік склали 3 216 тис. грн. Плановий прибуток підприємства 6%, річний план реалізації верстатів – 10 тис. грн.

Визначити:

- а) собівартість товарної продукції;
- б) планову оптову ціну верстата.

6. Розрахувати абсолютне зниження собівартості будівельно-монтажних робіт, якщо планом на рік передбачається підвищити продуктивність праці на 12%, а середню заробітну плату на 8%. Витрати на заробітну плату робітників за попередній рік становили 18% кошторисної вартості БМР – 400 млрд. грн.

7. Собівартість одного виробу у звітному періоді 21 тис. грн; при цьому витрати на матеріали – 9,1 тис. грн. У плановому році передбачається зниження витрат на матеріали до 866 тис. грн на виріб.

Визначити відсоток зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на матеріали.

Практичне заняття № 2.3

Тема роботи: «Фінансово-економічні результати діяльності підприємства»

Мета роботи: сформулювати уявлення відносно сутності і джерел утворення доходу підприємства, визначити складові прибутку підприємства та джерела його формування, особливості розрахунку рентабельності

План

1. Охарактеризувати джерела грошових надходжень підприємства
2. Розглянути джерела доходів підприємства від операційної діяльності
3. Визначити механізм формування валового і чистого доходу підприємства
4. Сформулювати уявлення відносно прибутку як результату фінансово-господарської діяльності підприємства
5. Розглянути механізм формування прибутку від реалізації продукції
6. З'ясувати методику розподілу і використання прибутку
7. Надати характеристику видам рентабельності підприємства та економічним особливостям їх обчислення

Питання для обговорення:

1. Розкрийте зміст процесу формування і використання доходів підприємства
2. Що таке грошові потоки?
3. Чим є операційна, основна, інвестиційна і фінансова діяльність підприємства?
4. Які види діяльності формують звичайну діяльність підприємства?
5. Що таке надзвичайна подія на підприємстві?
6. Розкрийте зміст класифікації доходів від звичайної діяльності підприємства.
7. Які види діяльності формують доходи від реалізації?
8. Як визначається виручка від реалізації продукції?
9. Як визначають реалізаційні ціни в плановому періоді?
10. Які особливості формування валового, і чистого доходу?
11. Надайте визначення поняттю «додатковий продукт».
12. Що таке прибуток підприємства?
13. Надайте характеристику прибутку як економічної категорії?
14. Розкрийте зміст процесу формування прибутку від реалізації продукції.
15. Який зміст механізму формування чистого прибутку підприємства?
16. На які цілі спрямовується сума чистого прибутку?
17. На які цілі використовується нерозподілений прибуток?
18. Які особливості формування і використання резервного капіталу?
19. Яка економічна сутність рентабельності виробництва?
20. Які особливості розрахунку рентабельності?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Взаємозв'язок видів діяльності підприємства»
2. «Відмінності валового і чистого доходу підприємства»
3. «Значення чистого прибутку для підприємства»
4. «Напрями використання нерозподіленого прибутку підприємства»

Задачі

1. По нормам термін будівництва теплової електростанції кошторисною вартістю 2 000 млн. грн. – 3 роки. Фактично вона збудована за 2 роки 8 місяців. Банківський відсоток за кредит – 15% річних.

Визначити економічний ефект від скорочення будівництва теплової електростанції.

2. Підприємство взяло кредит в розмірі 900 тис. грн. на 8 років зі ставкою складних відсотків – 15% річних. Обчислити загальну заборгованість підприємства.

3. Підприємство взяло кредит у розмірі 900 тис. грн. на 8 років за ставкою 5%. Обчислити загальну заборгованість підприємства.

4. Визначте, скільки потрібно внести на депозитний рахунок сьогодні, щоб одержати через 6 років 36 млн. грн. при ставці 12% на рік.

5. За рік підприємство реалізувало 720 тис. т. продукції. Середня оптова ціна 1 т. 165 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції 9 800 тис. грн.

Визначити:

- а) річний прибуток від реалізації продукції;
- б) прибуток від реалізації 1 т. продукції.

6. Визначте прибуток, що планується від реалізації продукції і балансовий прибуток, якщо виручка від реалізації продукції становить 16 млрд. грн., собівартість 15,3 млрд. грн., збитки, пов'язані з господарською роботою – 500 млн. грн. Плата за короткострокові кредити банку – 200 млн. грн.

7. Оптова вартість продукції підприємства 52 000 грн., а повна її собівартість – 39 981 грн. Визначити рентабельність продукції.

8. Балансовий прибуток підприємства в плановому році складає 20 000 грн. Первісна вартість основних виробничих фондів на початок року становила 200 000 грн. Протягом року планується введення основних фондів у квітні в розмірі 12 000 грн. і вилучення їх у розмірі 10 000 грн. у травні. Норматив оборотних коштів підприємства 50000 грн. Обчислити рівень загальної рентабельності виробництва.

9. Підприємство випустило 300 виробів марки «Б», з яких 50% підвищеної якості. Планом намічено збільшення випуску цієї продукції до 100%. Ціна продукції підвищеної якості становить 3 500 грн., що на 300 грн. перевищує ціну продукції звичайної якості. Визначити суму прибутку за рахунок додаткового продажу продукції підвищеної якості.

Розділ 3. «ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Практичне заняття № 3.1

Тема роботи: «Сутність планування діяльності підприємства»

Мета роботи: з'ясувати роль планування у виробничо-господарській діяльності підприємства, особливості організації планово-економічної роботи на підприємстві

План

1. Сформулювати уявлення відносно планування як науки, його предмету, об'єкту і методу
2. Розглянути види планів підприємства
3. З'ясувати технологію стратегічного і поточного планування
4. Визначити особливості планово-економічної роботи на підприємстві

Питання для обговорення:

1. Яке призначення планування у діяльності підприємства?
2. З яких етапів складається процес планування?
3. На які питання повинно відповісти підприємство в процесі планування?
4. Які особливості директивного і індикативного планування?
5. Які відмінності перспективного, середньострокового і поточного планування?
6. Яке призначення стратегічного, тактичного і оперативно-календарного планування?
7. З яких етапів складається стратегічне планування?
8. На чому базується стратегічний план підприємства?
9. Яке призначення поточного плану підприємства?
10. Назвіть та розкрийте економічний зміст розділів поточного плану підприємства.
11. Який порядок розробки поточного плану підприємства?
12. Як відбувається організація планової роботи на підприємстві?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Доцільність використання директивного і індикативного планування»
2. «Значення стратегічного планування для діяльності підприємства»

3. «Яка роль планово-економічного відділу в процесі складання поточного плану підприємства»
4. «Взаємозв'язок планово-економічного відділу з іншими підрозділами підприємства в процесі складання поточного плану підприємства»

Задачі

1. В механічному цеху встановлено 20 токарних верстатів. Річний режимний фонд роботи одного верстата – 4 100 год., втрати часу на ремонт – 5%. Трудомісткість виготовлення одиниці продукції – 50 нормо-годин. Квн – 1,15. Визначити виробничу потужність групи токарних верстатів.

2. В цеху встановлено 40 одиниць обладнання:
- 20 токарних;
- 12 фрезерних;
- 8 шліфувальних верстатів.

Фактично відпрацьовано 11 000 станко-годин, з них:

- а. токарними верстатами – 5 100;
б. шліфувальними – 3 000;
с. фрезерними – 2 900.

Місячний фонд робочого часу – 180 годин, режим роботи двохзмінний.

Визначте коефіцієнти змінності по групам обладнання і по цеху в цілому.

3. В цеху за звітний період випущено 160 000 виробів при чисельності працюючих 400 чол.

В плановому році передбачається подвоїти випуск виробів, збільшивши чисельність працюючих на 120 чол.

Визначити динаміку зміни рівня продуктивності праці.

4. Визначити можливе зростання продуктивності праці під впливом техніко-економічних факторів, якщо фактична чисельність промислово-виробничого персоналу в базовому періоді складала 1 397 чол. Планом передбачається виробити 6 212 т. продукції замість 5 913 т. в базовому періоді. Під впливом структурних зрушень у виробництві чисельність промислово-виробничого персоналу збільшиться на 18 чол., за рахунок підвищення технологічного рівня вона скоротиться на 70 чол., а за рахунок впровадження наукової організації праці зменшиться на 9 чол.

5. У звітному році цех випустив валової продукції на 2 100 млн. грн. при списковій чисельності працюючих 156 чол. В плановому році завдання по випуску складає 750 виробів вартістю 4 млн. грн. кожен. Передбачається збільшення незавершеного виробництва на 40 комплектів, або на 160 млн. грн. Завдання по зростанню продуктивності праці – 8%.

Як зміниться спискова чисельність персоналу у плановому році.

6. Розрахувати необхідну чисельність допоміжних робітників, якщо в цеху встановлено 2 000 од. обладнання, робота трьохзмінна, на обслуговування одного верстата робочим по нормам відводиться 20 хвилин.

7. В цеху працює 530 робітників. Середній розряд робіт 3,5. Середній Квн – 1,2. Доплати всіх видів складають 13%. Годинна тарифна ставка першого розряду – 50 грн. Визначити місячний (22 робочих дня) фонд оплати праці робітників цеху, а також середньомісячну заробітну плату одного робітника.

Практичне заняття № 3.2

Тема роботи: «Планування операційної діяльності підприємства»

Мета роботи: з'ясувати значення, принципи та техніку складання бізнес-плану, визначити особливості змісту розділів бізнес-плану

План

1. Сформулювати уявлення відносно сутності та принципів складання бізнес-плану
2. Розглянути техніку складання бізнес-плану
3. З'ясувати структуру та зміст бізнес-плану

Питання для обговорення:

1. Що таке бізнес-план?
2. Які функції виконує бізнес-план?
3. Назвіть принципи складання бізнес-плану
4. Яку інформацію має містити титульний аркуш бізнес-плану?
5. Які супровідні документи додаються до бізнес-плану?
6. Назвіть та охарактеризуйте основні розділи бізнес-плану

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Обґрунтуйте вибір виду бізнесу для складання бізнес-плану»
2. «Найбільш актуальний вид бізнесу на даний час»

Практичне завдання

Складіть міні бізнес-план (вид діяльності на вибір).

Задачі

1. Планом передбачається виробництво виробів А і Б обсягом 6,2 та 7,4 тис. шт. з рівнем рентабельності відповідно 10 і 15%.

Оптова ціна за одиницю: А – 1 300 грн.;

Б – 1 700 грн.

Визначити витрати на 1 грн. товарної продукції.

2. Собівартість одного виробу у звітному періоді 21 тис. грн. При цьому витрати на матеріали – 9,1 тис. грн. У плановому році передбачається зниження витрат на матеріали до 866 тис. грн. на виріб.

Визначити відсоток зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на матеріали.

3. Кількість та собівартість продукції цеху:

Вироби	Випуск у плановому році, тис. шт.	Собівартість виробу, тис. грн.	
		по звіту	по плану
А	20	383,2	300,4
Б	8	1 734	1 645
В	28	942,2	791,5

Визначити запланований загальний відсоток зниження собівартості продукції.

4. Виробнича собівартість верстата планується у розмірі 750 тис. грн. Витрати на реалізацію складають 7% від виробничої собівартості. Відпускна ціна верстата – 188 тис. грн.

Визначити рентабельність виробництва і суму прибутку за рік від реалізації 3 200 верстатів.

Практичне заняття № 3.3

Тема роботи: «Планування інвестиційної діяльності підприємства»

Мета роботи: сформулювати уявлення стосовно ролі інвестицій у виробничій діяльності підприємства, розглянути особливості визначення ефективності інвестицій

План

1. З'ясувати поняття, склад і структуру інвестицій підприємства
2. Розглянути методику визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій підприємства
3. Визначити механізм залучення іноземних інвестицій на підприємство
4. Розглянути методику оцінки ефективності виробничих і фінансових інвестицій підприємства
5. З'ясувати чинники підвищення ефективності використання інвестицій підприємства

Питання для обговорення:

1. Надайте визначення поняттю «інвестиції».
2. Що таке інвестування і хто є його суб'єктами?
3. Назвіть та надайте визначення видам інвестицій.
4. Що таке капітальні вкладення?
5. Чим є валові капітальні вкладення? Що включають до їх складу?
6. На основі чого визначають необхідний обсяг інвестицій?
7. Назвіть та охарактеризуйте основні типи прямих іноземних інвестицій.
8. На основі яких показників відбувається визначення ефективності виробничих інвестицій?
9. Назвіть основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Теоретичне завдання

Підготуйте доповідь на тему (на вибір):

1. «Роль інвестицій у діяльності підприємства»
2. «Переваги і недоліки інвестиційного процесу»
3. «Склад виробничих інвестицій транспортного підприємства»
4. «Значення капітальних вкладень для діяльності підприємства»

Задачі

1. Розглядається пропозиція інвестувати 100 тис. грн. на строк 5 років при умові отримання щорічного доходу в сумі 25 тис. грн. Банківська процентна ставка – 12%. Визначити економічну доцільність даної інвестиції.

2. Розроблено три проекти будівництва підприємства. При однаковій кошторисній вартості і строках будівництва, проекти різняться між собою розподіленням капітальних вкладень по роках будівництва 8 млн. грн.

Банківська процентна ставка 10%.

Роки будівництва	Проект 1	Проект 2	Проект 3
1	0	5 000	10 000
2	5 000	5 000	5 000
3	5 000	5 000	5 000
4	10 000	5 000	0

Визначити найбільш привабливий проект з урахуванням чинника часу.

3. Річне виробництво продукції на підприємстві становить 62 тис. т. Собівартість 1 т. продукції – 110 грн. Після проведення технічних удосконалень собівартість одиниці продукції зменшилась до 100 грн. Капітальні вкладення при цьому досягли 140000 грн.

Обчислити загальну (абсолютну) ефективність капітальних вкладень і строк їх повернення.

4. Проектна собівартість річного випуску продукції за першим проектом 120 тис. грн., за другим – 122 тис. грн. Коефіцієнт E_n – 0,16.

Роки будівництва	Капітальні вкладення	
	1	2
1	60	20
2	60	30
3	40	80
Разом	160	130

Визначити зведені витрати з урахуванням чинника часу і вибрати найбільш ефективний проект.

4 Рекомендовані навчально-методичні матеріали

1. Веретенникова Г.Б., Томах В.В., Геращенко І.М. Планування та організація діяльності підприємства [Електронний ресурс]: навчальний посібник. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 210 с.
2. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Планування діяльності підприємств: навчальний посібник. – Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. – 135 с.
3. Економіка підприємства [Текст]: підручник / за заг. ред. Л.Г. Ліпич. – Луцьк: Вежа-Друк, 2021. – 768 с.
4. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. – 700 с.
5. Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.
6. Непрана А.В., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: Підручник: у 3 т. – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2024, Т. 1, – 537 с.